

Katarzyna Zimnoch

Z historii studiów bibliotekarskich na Uniwersytecie w Białymstoku

Forum Bibliotek Medycznych 7/1 (13), 30-34

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Dr Katarzyna Zimnoch
Białystok – UwB

Z HISTORII STUDIÓW BIBLIOTEKARSKICH NA UNIWERSYTECIE W BIAŁYMSTOKU

Abstract

The initiation of educating University of Białystok's librarians and information science staff is bonded with the establishment of the Librarian Department in the beginning of 1990's. With time, graduate studies and the undergraduate course were formed. The Department of Information Science and Librarianship, functioning nowadays within the structures of the Institute of Polish Philology at the Faculty of Philology, is a small unit that, besides bibliography and didactics orderlines research, tries to systematically widen academic and organizational contacts with Białystok's and Vilnius' libraries.

Streszczenie

Początki kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej na Uniwersytecie w Białymstoku wiążą się z organizacją na początku lat 90. XX wieku Studium Bibliotekarskiego. Z czasem powstały studia podyplomowe, a następnie studia licencjackie. Powołany Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, obecnie funkcjonujący w strukturach Instytutu Filologii Polskiej na Wydziale Filologicznym, jest niewielką jednostką organizacyjną, która oprócz prowadzenia badań naukowych z zakresu bibliologii, organizacji dydaktyki, stara się także systematycznie poszerzać kontakty naukowe i organizacyjne z bibliotekami białostockimi i wileńskimi.

Powstanie Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku, tak jak i w innych placówkach naukowych, wiązało się z potrzebami kształcenia przyszłych pracowników bibliotek, a także prowadzenia badań z zakresu szeroko pojętej bibliologii. Na jego funkcjonowanie, wdrażane programy dydaktyczne i prowadzone prace naukowe w znaczący sposób wpływało również położenie miejscowego Uniwersytetu, rynek pracy oraz uwarunkowania demograficzne. Są to jedyne studia z zakresu bibliotekoznawstwa na terenie województwa podlaskiego, niestety, zawieszono decyzją władz UwB od roku akad. 2014/2015 ze względu na niskie zainteresowanie kandydatów. Należy tu dodać, że inne najbliższe ośrodki kształcenia znajdują się w Lublinie (UMCS) i Warszawie (UW).

Początki kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* na Uniwersytecie w Białymstoku wiążą się z organizacją na początku lat 90. Studium Bibliotekarskie-

go (1991), a następnie Podyplomowego Studium Bibliotekarstwa (1992) w Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Inicjatorami ich powstania byli dr Waław Szeszunowicz oraz prof. Jan Nosowicz z ówczesnego Zakładu Filologii Rosyjskiej. Ponadto, z inspiracji białostockiego kuratorium oświaty powołano do życia pomaturalne, dwuletnie studia bibliotekarstwa. Na początku kształcenie odbywało się jedynie w trybie zaocznym. Pierwszym etatowym pracownikiem naukowym Studium Bibliotekarstwa została prof. Anna Sitarska (od r. ak. 1996/1997), znana w Polsce specjalistka od informacji naukowej, z dużym bibliotekarskim doświadczeniem praktycznym i dydaktycznym, zaangażowana w projekty automatyzacji Biblioteki Narodowej oraz programy naukowe na Uniwersytecie Warszawskim¹. Pracowała na Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Łódzkim, a także w Bibliotece Narodowej oraz Bibliotece Naukowej Zamku Królewskiego w Warszawie².

W listopadzie 1998 roku uchwałą Senatu Uniwersytetu w Białymstoku zostały powołane trzyletnie studia licencjackie z zakresu *bibliotekoznawstwa i informacji naukowo-technicznej*, (od 1 października 2003 r. *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*), realizowane jedynie w trybie niestacjonarnym. Następnie powstał Zakład Bibliotekoznawstwa na Wydziale Historyczno-Socjologicznym. Organizatorem i pierwszym kierownikiem Zakładu była prof. Anna Sitarska. Ideą ówczesnych organizatorów było uzyskanie statusu międzywydziałowej jednostki, której dydaktyka służyłaby wszystkim kierunkom uniwersyteckim³. Niestety, projekt ten nie został zrealizowany. W roku akademickim 1999/2000 utworzone zostały studia równoległe licencjackie, skierowane do studentów co najmniej IV semestru studiów magisterskich.

W 2000 r. Zakład Bibliotekoznawstwa został przeniesiony na Wydział Filologiczny i umieszczony w strukturze powstałego w 1994 r. Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej. Funkcję kierownika Zakładu w latach 2000-2003 pełnił prof. Jan Nosowicz, językoznawca, późniejszy pracownik Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego. Od 2002/2003 r. rozpoczęto nabór na studia I stopnia stacjonarne i niestacjonarne. Do 2003 r. z Zakładem współpracowała prof. Anna Sitarska, która kontynuowała swoją pracę dydaktyczną w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Następnie Zakład Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku został rozwiązany, a osobą odpowiedzialną za prowadzenie kierunku przy Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej

¹ Anna Sitarska: Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji na Uniwersytecie w Białymstoku. W: Edukacja permanentna bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w międzynarodowej perspektywie / pod red. Marii Kocójowej. Kraków 1999 s. 104

² Jan Leończuk: Rozterki redaktora „Księgi Jubileuszowej”. W: Od księgoznawstwa przez bibliotekoznawstwo do nauki o informacji XXI w. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Annie Sitarskiej / pod red. Jana Leończuka s. 11; Zbigniew Żmigrodzki: Prof. dr hab. Anna Sitarska. *Bibliotekarz* 2001 nr 7/8 s. 39-40

³ Anna Sitarska: Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji..., s. 105

została prof. Wanda Supa, pełniąca funkcję pełnomocnika Rektora ds. kształcenia na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo.

W roku akademickim 2008/2009 kierunek został przeniesiony do Instytutu Filologii Polskiej, w którym utworzono Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Kierownikiem Zakładu została prof. Jadwiga Sadowska, wieloletnia kierowniczka Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej, autorka licznych publikacji z zakresu języków informacyjno-wyszukiwawczych, bibliografii, automatyzacji, wcześniej pracująca w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego⁴.

Oprócz studiów licencjackich, od ponad 20 lat, prowadzone są studia podyplomowe z zakresu informacji naukowej i bibliotekarstwa. Zgłaszają się na nie osoby już pracujące w bibliotekach i kandydaci zainteresowani rozszerzeniem swoich kwalifikacji. Studia trwają 3 semestry (350 godzin) i mają dwie specjalizacje: informacyjną i nauczyciel-bibliotekarz. W 2013 roku studia otrzymały Certyfikat Akredytacji Profesjonalnej, przyznawany przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich⁵.

Program studiów licencjackich z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie w Białymstoku obejmuje wiedzę z bibliologii i informatologii, a także elementy wiedzy z takich dyscyplin, jak: historia, kulturoznawstwo, literaturoznawstwo, socjologia, filozofia w zakresie niezbędnym do poznania procesów historycznego kształtowania instytucji książki, systemów porządkowania wiedzy oraz rozpoznania i zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie kultury piśmienniczej i medialnej. Oprócz wiedzy kierunkowej, starano się również uwzględnić specyfikę regionu. W programie studiów zawarte zostały więc treści uwzględniające kulturę regionalną (instytucje, literatura regionalna, kultura pogranicza) i wielokulturowość mieszkańców Podlasia. W programie zajęć wykorzystywane są wyniki badań naukowych dotyczących regionu (historia książki i bibliotek, prasa, czytelnictwo, literatura regionalna). Ponadto do grupy przedmiotów obowiązkowych wprowadzono drugi język obcy – rosyjski, uznając, że znajomość transliteracji i transkrypcji jest pożądana w kształceniu przyszłych bibliotekarzy województwa podlaskiego. Przedmioty fakultatywne prowadzone są zarówno przez pracowników Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, jak i innych pracowników Wydziału Filologicznego. Mają one sprzyjać rozwijaniu zainteresowań własnych studenta i wyrabianiu umiejętności samodzielnego poszukiwania wiedzy. Współpraca wydziałowa daje możliwość bogatej i zmiennej, w zależności od potrzeb dydaktycznych, oferty fakultatywnych konwersatoriów. Większość z nich związana jest z najnowszymi badaniami pracowników i koresponduje z zainteresowaniami studentów.

⁴ <http://inib.uwb.edu.pl/?p=pracownicy&n=sadowska>

⁵ <http://www.sbp.pl/akredytacja/rejestr>

Pracownicy niejednokrotnie zabierali głos w dyskusji nt. programów nauczania⁶. Duże znaczenie zawsze przywiązywano do praktyk, dokładnie określając ich dezyderaty oraz przyznając im znaczną liczbę punktów ECTS. Praktyki, już w pierwszych latach działalności kierunku, realizowane były także poza krajem, m.in. w bibliotekach angielskich (Londyn) oraz rosyjskich (Petersburg). W ostatnich latach przede wszystkim w bibliotekach litewskich (Wilno), co obecnie znacznie ułatwia program ERASMUS.

W realizacji zajęć na kierunku (oraz studiach podyplomowych), oprócz pracowników zatrudnionych w Instytucie Filologii Polskiej, biorą udział bibliotekarze głównych bibliotek białostockich (Biblioteki Uniwersytetu w Białymstoku, Książnicy Podlaskiej oraz Biblioteki Politechniki Białostockiej), którzy prowadzą zajęcia praktyczne, m.in. z opisu formalnego i rzeczowego dokumentów oraz źródeł informacji.

Badania naukowe realizowane przez pracowników prowadzących zajęcia na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo mieszczą się w szeroko rozumianej kulturze książki. W ramach prac indywidualnych o tematyce bibliologicznej realizowane są takie tematy jak: *Historia, teoria i organizacja bibliografii w Polsce w okresie powojennym*, *Rynek wydawniczy w Polsce od 1990 r.*, *Czytelnictwo na Podlasiu*, *Podlaska literatura dla dzieci*, *Historia czytelnictwa: Poradniki czytelnicze w okresie 20-lecia międzywojennego*, *Historia książki i bibliotek na Podlasiu od XVI w.*; *Kultura książki na Podlasiu w 20-leciu międzywojennym*, *Kultura regionu Podlasia i pogranicza*, *Prasa na Podlasiu*, *Kultura organizacyjna w bibliotekach*. Część prac finansowanych jest z grantów dla młodej kadry naukowej i grantów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W ramach prac zespołowych prowadzone są badania prasoznawcze, dotyczące czasopism na terenie województwa podlaskiego. Pierwszym efektem jest dobrze przyjęta w środowisku naukowym pierwsza część *Prasa regionalna i lokalna na terenie województwa podlaskiego po 1989 roku. Szkice i materiały*⁷. Trwają prace nad kolejnymi tomami, najbliższy *Prasa na terenie województwa podlaskiego w latach 1944-2012* zostanie złożony do druku w połowie 2014 roku.

Efektom prowadzonych badań są publikacje (artykuły, rozdziały, monografie zbiorowe) oraz wystąpienia na konferencjach krajowych i międzynarodowych. Są one także wykorzystywane w procesie dydaktycznym w postaci konwersatoriów (Cenzura w PRL, Historia poradnictwa czytelniczego), ćwiczeń (Współczesny rynek wydawniczy i księgarski, Czytelnictwo, Historia książki) oraz w postaci publikacji przydatnych do kształcenia akademickiego (np. *Książki i czasopisma w Polsce w świetle statystyki*

⁶ Anna Sitarska: Dylematy kształcenia bibliotekarzy i pracowników służb informacyjnych. Dokument elektroniczny, *EBIB*, 2002 nr 8 <http://ebib.oss.wroc.pl/2002/37/sitarska.php>

⁷ *Prasa regionalna i lokalna na terenie województwa podlaskiego w latach 1990-2010* / pod red. Jadwigi Sadowskiej, Katarzyna Sawickiej-Mierzyńskiej. Białystok 2013. Rec.: Małgorzata Korczyńska-Derkacz. *Prz. Bibl.* 2013 z. 3 s. 367-370; A. Pietrasz. *Bibliotekarz* 2013 nr 12 s. 38-40

(1990-2010), zwłaszcza w aspekcie edukacji regionalnej (np. *Prasa regionalna i lokalna na terenie województwa podlaskiego w latach 1990-2010*).

Studium Bibliotekarskie ukończyło 129 osób, do 2013 roku - studia licencjackie 265 osób, studia podyplomowe 400 osób. Tematyka prac dyplomowych związana była z szeroko pojętym bibliotekoznawstwem i regionem. Na łamach „Bibliotekarza Podlaskiego” zwracano uwagę, „aby prace dyplomowe kształcących się bibliotekarzy były nie tylko formalną drogą prowadzącą do stopni i kwalifikacji zawodowych. Byłoby pożyteczne, żeby w tematyce tych prac znalazły odbicie zarówno warsztatowe dylematy bibliotek naszego regionu, jak i – co bardzo ważne – osobiste, indywidualne pasje i osiągnięcia ludzi, opracowania związane z językiem oraz innymi aspektami bogatej tradycji i dnia dzisiejszego w panoramie kulturowej Ziemi Podlaskiej”⁸. Śledząc tematy prac dyplomowych publikowane zarówno we wspomnianym „Bibliotekarzu Podlaskim”, jak i w bazach własnych Biblioteki Uniwersytetu w Białymstoku, takie zagadnienia przeważały. Większość absolwentów kontynuowała naukę⁹, wielu z nich obecnie pracuje w bibliotekach województwa podlaskiego.

Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku jest niewielką jednostką organizacyjną. Oprócz prowadzenia badań naukowych, organizacji dydaktyki, pracownicy starają się także systematycznie poszerzać kontakty naukowe i organizacyjne zewnętrzne z bibliotekami białostockimi, szczególnie z Książnicą Podlaską i Biblioteką Uniwersytetu w Białymstoku oraz jednostkami zagranicznymi, w tym w pierwszej kolejności z Instytutem Bibliotekoznawstwa w Wilnie oraz bibliotekami wileńskimi (Biblioteka im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie, Biblioteka Publiczna im. Adama Mickiewicza w Wilnie).

⁸ Anna Sitarska, Robert Szymula: Uniwersyteckie prace dyplomowe bibliotekarzy potrzebne ... nie tylko dyplomantom. *Bibl. Podl.* 2000 nr 1 s. 98

⁹ *Ibidem*, s. 104